

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ**

Пропедевтика пульмонології та кардіології

(назва навчальної дисципліни)

**ПРОГРАМА
дисципліни спеціалізації
підготовки бакалаврів**

(рівень вищої освіти)

галузь знань 227 охорона здоров'я

(шифр і назва напрямку)

спеціальності 227 Фізична терапія та ерготерапія

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація: -

Навчальна програма з дисципліни «Пропедевтика пульмонології та кардіології» для студентів за спеціальністю 227 Фізична терапія та ерготерапія III с. (денна форма навчання), IV с. (заочна форма навчання)

Розробник: д.м.н., проф.. Мазепа М.А.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Протокол від “31” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри фізичної терапії та ерготерапії

_____

(Мазепа М.А.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Навчальна програма затверджена на засіданні Ради факультету фізичної терапії та ерготерапії

Протокол від. “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Голова _____

(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Навчальна програма затверджена на засіданні Ради факультету ПК ПП ПЗО

Протокол від. “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Голова _____

(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

Програма вивчення навчальної дисципліни «Пропедевтика пульмонології та кардіології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 227 Фізична терапія та ерготерапія та у до “Положення про організацію освітнього процесу у Львівському державному університеті фізичної культури, ухваленого Вченою Радою університету 18.02.2015р., протокол №1-ВР.

Відповідно до навчального плану, вивчення навчальної дисципліни “пропедевтика пульмонології та кардіології” здійснюється у III семестрі, коли студентом набуті відповідні знання з основних базових дисциплін - анатомії та фізіології людини, психологія, з якими інтегрується програма пропедевтики пульмонології та кардіології. У свою чергу пропедевтика пульмонології та кардіології формує засади подальшого вивчення студентом таких дисциплін як фізична терапія та ерготерапія при патології дихальної, серцево-судинної, нервової систем, при патології опорно-рухового апарату, що передбачає інтеграцію з цими дисциплінами “по вертикалі” та формування умінь застосовувати знання з основних методів обстеження внутрішніх органів в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійна діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта; психологічні аспекти його поведінки з дотриманням етичного кодексу фізичного терапевта та ерготерапевта; дотримання медичної етики та деонтології; загальні правила розпитування та обстеження хворого; правила розпитування та обстеження хворого з патологією дихальної системи; правила розпитування та обстеження хворого з патологією серцево-судинної системи.

Міждисциплінарні зв'язки: анатомії та фізіології людини, психологія та ін.

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-трансферною системою.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:
Змістовий модуль 1. Основні методи обстеження хворих. Фізикальні методи дослідження стану бронхо – легеневої системи.
Змістовий модуль 2. Фізикальні методи дослідження стану серцево-судинної системи.
Змістовий модуль 3. Симптоми і синдроми при захворюваннях дихальної та серцево-судинної системи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення дисципліни «Пропедевтика пульмонології та кардіології» є **кінцеві цілі**, які встановлюються на основі ОПП підготовки

фізичного терапевта та ерготерапевта; вони є основою для побудови змісту навчальної дисципліни. На підставі кінцевих цілей до кожного змістового модулю сформульовані **конкретні цілі** у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни.

Кінцеві цілі пропедевтики пульмонології та кардіології:

- Проводити опитування і фізикальне обстеження стану дихальної та серцево-судинної систем та аналізувати їх результати;
- Визначати провідні синдроми і симптоми у пацієнтів з патологією дихальної та серцево-судинної систем;
- формувати у бакалаврів фундаментальні знання, вміння та навички стосовно обстеження хворих на патологію дихальної та серцево-судинної систем, що базуються на сучасних досягненнях провідних вітчизняних і іноземних вчених та світової практики.

1.2. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: **знати:** анатомію та фізіологію дихальної системи; анатомію та фізіологію серцево-судинної системи; етичний кодекс фізичного терапевта; етичний кодекс ерготерапевта; фундаментальні засади вступу до реабілітації; психологічні чинники успішної діяльності фізичного терапевта та ерготерапевта; механізми утворення дихальних шумів, тонів серця.

вміти: Методично правильно проводити розпитування, огляд та фізикальне обстеження хворих на патологію дихальної та серцево-судинної систем; трактувати взаємозв'язок скарг хворого та робити попередню оцінку щодо ураженої системи організму; узагальнювати результати розпиту та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб.

Тема 1. Основні правила розпитування та огляду хворого.

Основні принципи проведення обстеження хворого за традиціями вітчизняної терапевтичної школи. Методично правильно проводити розпитування та огляд хворих із патологією внутрішніх органів. Трактувати

взаємозв'язок скарг хворого та робити попередню оцінку щодо ураженої системи організму. Узагальнювати результати розпиту та огляду хворих та вирізняти на їх підставі основні симптоми і синдроми.

Тема 2. Загальний огляд хворого і огляд окремих частин тіла.

Методика проведення загального огляду хворого. Визначення загального стану хворого (різновиди загальних станів хворого та їх критерії), оцінка стану їх свідомості (типи порушень свідомості), постави, ходи (різновиди постави та ходи при різній патології), положення у ліжку (активне, пасивне, вимушене, їх види). Тіло-будова та основні критерії нормальних конституціональних типів. Шкіра, її властивості (колір, еластичність, вологість, температура, елементи висипки, невуси, шрами, рубці) та патологічні зміни; оцінка стану волос та нігтів. Підшкірна клітковина (вгодованість, розподіл, типи ожиріння), стан м'язів та опорно-рухового апарату. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час загального огляду хворого. Методика проведення та послідовність огляду голови і шиї, кінцівок та тулуба, живота та грудної клітки. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час огляду окремих частин тіла хворого.

Змістовий модуль 2. Фізикальні методи дослідження стану бронхо-легеневої системи.

Тема 3. Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Огляд та пальпація грудної клітки.

Послідовність виявлення та деталізації найважливіших суб'єктивних симптомів і їх семіологічна оцінка. Особливості з'ясування анамнезу захворювання та життя. Методика проведення статичного та динамічного огляду грудної клітки. Визначення топографічних ділянок та фізіологічних утворень на грудній клітці та їх діагностичне значення. Фізіологічні та патологічні форми грудної клітки, їх критерії. Патологічні форми дихання (Чейна-Стокса, Біота, Куссмауля, Грокко), їх характеристика та причин виникнення. Послідовність проведення пальпації грудної клітки, визначення голосового тремтіння та семіологічна оцінка його результатів.

Тема 4. Перкусія як метод фізикального обстеження легень. Методика проведення порівняльної перкусії легень. Топографічна перкусія легень.

Історія становлення перкусії як методу фізикального обстеження. Роль перкусії у визначенні стану легень. Класифікація перкусії за цілями, за силою нанесення перкуторного удару, за методикою проведення. Різновиди та

умови виникнення перкуторних тонів. Основні топографічні ділянки та орієнтири на поверхні грудної клітки. Основні завдання як методика проведення порівняльної перкусії легень. Послідовність характеристики та діагностичне значення отриманих даних. Причини виникнення тупого, тимпанічного, притуплено-тимпанічного, коробкового перкуторних тонів над легеньми. Основні топографічні лінії на поверхні грудної клітки. Основні завдання та послідовність проведення топографічної перкусії легень. Визначення висоти стояння верхівок легень спереду та ззаду, ширини полів Креніга. Послідовність визначення нижньої межі легень, активної та пасивної рухливості нижнього легеневого краю. Простір Траубе, його значення при патології легень.

Тема 5. Аускультация як метод фізикального обстеження легень. Методика аускультации легень. Основні дихальні шуми. Додаткові дихальні шуми (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври).

Історія розвитку аускультации як метод фізикального обстеження хворого. Правила користування стетоскопом та фонендоскопом. Методика проведення орієнтовної порівняльної аускультации легень. Основні дихальні шуми: везикулярне та бронхіальне дихання, їх кількісні та якісні зміни, умови виникнення. Методика визначення бронхофонії та її діагностичне значення. Класифікація додаткових дихальних шумів (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври). Причини виникнення сухих та вологих хрипів, їх різновиди. Діагностичне значення консонуючих і неконсонуючих хрипів. Умови виникнення крепітації та шуму тертя плеври. Диференціальні ознаки додаткових дихальних шумів. Додаткові аускультативні феномени (шум плескоту Гіпократа, шум падаючої краплі, шум “водяної дудки”), причини їх виникнення діагностичне значення.

Змістовий модуль 3. Фізикальні методи дослідження серцево-судинної системи.

Тема 6. Фізикальні методи дослідження серцево-судинної системи. Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево-судинної системи. Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка.

Діагностичне значення основних фізикальних методів обстеження системи кровообігу (розпитування, огляду, пальпації, перкусії, аускультации). Послідовність з'ясування та деталізації скарг хворого із серцево-судинною патологією. Особливості складання анамнезу захворювання та життя. Проведення загального огляду кардіологічного хворого. Послідовність проведення огляду ділянки серця. Діагностичне значення серцевого горбу,

пульсація у ділянці серця та шиї. Методика і техніка пальпації прекардіальної ділянки: верхівковий поштовх (локалізація, площа, сила, висота, резистентність, зміщуваність, причини виникнення негативного верхівкового поштовху); серцевий поштовх, причини його появи та методика визначення; пульсація черевного відділу аорти, печінки, симптом Плеша, пульсація висхідного відділу аорти та її дуги, виявлення пульсації легеневого стовбура. Пресистолічне і систолічне тремтіння (симптом “котячого муркотіння”), причини виникнення. Поняття про відносну та абсолютну серцеву тупість, їх перкуторне визначення (послідовність: права, верхня, ліва межа) та зміни в умовах патології. Структури, що формують судинний пучок, перкуторне визначення його ширини.

Тема 7. Аускультация серця. Нормальні серцеві тони, розщеплення та роздвоєння тонів, додаткові тони (ритм перепілки, ритм галопа).

Методика і техніка аускультации серця у відповідності з традиціями Київської терапевтичної школи. Основні та додаткові точки аускультации. Місця проекції та найкращого вислуховування клапанів серця. Механізм формування серцевих тонів. Акцент тону. Зміни тону за тембром (хлопаючий, приглушений, оксамитовий, металевий, гарматний тони). Поняття про розщеплення та роздвоєння серцевих тонів, причини їх виникнення та часові характеристики. Додаткові тони – щиголь відкриття мітрального клапана, галопні тони (протодіастолічний, мезодіастолічний та пресистолічний ритм галопа). Методичні особливості аускультация серця – безпосередньо вухом, стетоскопом, фонендоскопом: у положення хворого стоячи, лежачи, у стані спокою і після фізичного навантаження.

Тема 8. Аускультация серця: органічні та функціональні серцеві шуми.

Причини виникнення та класифікація серцевих шумів (внутрішньо серцеві та поза серцеві, органічні та функціональні, систолічні та діастолічні, шуми вигнання, наповнення, регургітації). Правила вислуховування та алгоритм характеристики шумів серця: відношення до фаз серцевої діяльності, місце найкращого вислуховування, місця проведення, характер, інтенсивність, форма, зв'язок із тонами серця, зміни у залежності від положення тіла (вертикальне та горизонтальне) та фізичного навантаження. Визначення аускультативних симптомів Сиротиніна-Куковерова та Удінцева. Поняття про функціональні шуми та їх відмінностей від органічних серцевих шумів. Позасерцеві шуми. Шум тертя перикарда, плевроперикардіальний шум, кардіопульмональний шуми. Шум “дзиги” на яремній вені. Подвійні тон Траубе та шум Виноградова-Дюрозьє на стегновій артерії: методика вивчення, причини та механізм виникнення.

3.Рекомендована література

Основна:

1. Дзяк Г.В., Хомазюк Т.А., Нетяженко В.З. Основи діагностики внутрішніх хвороб (довідник). – Дн-ск, видавництво ДДМА, 2001.
2. Нетяженко В.З., Полишко В.К., Семина А.Г. Руководство к практическим занятиям по семиотике и диагностике в клинике внутренних болезней.(в 2-ох томах); К: “Хрещатик”, 1994. Нетяженко В.З. Алгоритм діагностики в клініці внутрішніх хвороб, К., Хрещатик, 1996.
3. Никула Т.Д., Шевчук С.Г., Мойсеєнко В.О., Хомазюк В.А. Пропедевтика внутрішніх хвороб.- К., 1996.
4. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за хворими / За заг. ред. Єпішена А.В. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.
5. Пропедевтика внутрішніх хвороб за ред. Ю.І. Децика, К. “Здоров’я”, 1996.
6. Шкляр М.Б. Диагностика внутренних болезней.К: 1972.
7. Яворський О.Г., Ющик Л.В. Пропедевтика внутрішніх хвороб у запитаннях і відповідях. К.: “Здоров’я”, 2003.
8. Методичні розробки для аудиторної та позааудиторної підготовки студентів.
9. Навчальний посібник «Комп’ютерні тести з пропедевтики внутрішніх хвороб» (автори В.В. Короткий, А.Б. Новосад). Київ: Здоров’я, 2001 – 148с.
- 10.Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І.Децик, О.Г.Яворський, Р.Я.Дутка та ін.; за ред. проф. О.Г.Яворського. 3-є вид., виправл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2013 – 552 с. + 12с. кольор. вкл.
- 11.Підручник «Основи внутрішньої медицини: пропедевтика внутрішніх хвороб +2 CD» за редакцією професора О.Г. Яворського (співавтори професор Дутка Р.Я., доцент Короткий В.В.) – Київ: Здоров’я, 2004 – 500 с.
- 12.Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник + комплект з 4-х CD (ВНЗ III-IV р.а.) / Ю.І.Децик, О.Г. Яворський, Є.М. Нейко та ін.; за ред. проф. О.Г. Яворського. 4-є вид., виправл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2016.- 552 с. + 12с. кольор. вкл.

Додаткова:

1. Василенко В.Х. Введение в клинику внутренних болезней.-М.: Медицина, 1985.

2. Губергриц А.Я. Непосредственное исследование больного.-М: Медицина, 1972.

3. Основи медичних знань та методи лікування за Девідсоном (т.1-2) – пер. с англ., Київ: “Кобза”, 1994.

4. Пелешук А.П., Передерій В.Г., Рейдерман М.І. Фізичні методи дослідження в клініці внутрішніх хвороб.-К.: Здоров'я, 1993.

5. Передерій В.Г., Нетяженко В.З., Семина А.Г. Методика обстеження в клініці внутрішніх хвороб.-К:Б.И.,1994.

6. Щулипенко И.М. Методические указания для студентов по написанию истории болезни на кафедре пропедевтики внутренних болезней-К:НМУ, 1989.1. Дзяк Г.В., Нетяженко В.З., Хомазюк Т.А. та ін. Основи обстеження хворого та схема

Інформаційні ресурси інтернет

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять в усній та письмовій формах.

1. Опитування.
2. Перевірка завдань для самостійної роботи.
3. Перевірка матеріалів самопідготовки.
4. Виконання завдань практичних занять.

Підсумковий контроль – іспит (ІІІ семестр – денна форма; ІМсеместр – заочна форма навчання).

Екзаменаційні вимоги

1. Основні методи діагностики внутрішніх хвороб.
2. Схема розпитування обстежуваного. Основні структурні частини анамнезу.
3. Послідовність проведення загального огляду хворого.
4. Типи тілобудови та основні їх критерії.
5. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів та характеристика отриманих даних.
6. Правила проведення огляду голови та шиї.
7. Послідовність проведення огляду тулуба та кінцівок.
8. Статистичний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів.
9. Динамічний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів.

10. Пальпаторне дослідження грудної клітки: послідовність проведення, клінічне значення основних симптомів.
11. Послідовність проведення порівняльної перкусії легень. Основні перкуторні тони та механізм їх формування.
12. Алгоритм проведення топографічної перкусії легень. Топографічні параметри легень в нормі та при патології.
13. Аускультация легень – визначення основних дихальних шумів, їх якісних та кількісних змін.
14. Аускультация легень – визначення додаткових дихальних шумів, їх класифікація, алгоритм характеристики аускультативної картини легень
15. Механізми утворення та різновиди хрипів, їх діагностичне значення та способи диференціювання.
16. Основні причини утворення крепітації та шуму тертя плеври. Їх діагностичне значення та способи диференціювання.
17. Правила та послідовність дослідження бронхофонії, їх діагностичне значення.
18. Огляд передсерцевої ділянки, діагностичне значення основних симптомів.
19. Основні властивості пульсу, правила та послідовність їх визначення.
20. Правила вимірювання артеріального тиску. Визначення систолічного та діастолічного тиску за методом Короткова, розрахунок пульсового, середньо динамічного тиску.
21. Пальпаторне дослідження передсерцевої ділянки, визначення клінічного значення знайдених симптомів.
22. Перкуторне дослідження серця – відносна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення при змінах камер серця.
23. Перкуторне дослідження серця – абсолютна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення внаслідок серцевих та позасерцевих причин.
24. Перкуторне визначення судинного пучка, його діагностичне значення.
25. Аускультация серця – серцеві тони, механізм їх формування та зміни за силою та тембром.
26. Розщеплення та роздвоєння серцевих тонів, поняття про акцентування II тону.
27. Додаткові серцеві тони – ритм перепілки та ритм галопу.
28. Аускультация серцевих шумів: класифікація та умови виникнення.
29. Аускультация серцевих шумів: послідовність характеристики, відмінності між органічними та функціональними шумами.
30. Діастолічні функціональні шуми (Флінта, Кумбса, Грехема-Стіла): умови виникнення та діагностичне значення.
31. Синдром ущільнення легеневої тканини: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
32. Синдром підвищення по вітряності легень: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.

33. Синдром накопичення рідини в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
34. Синдром наявності повітря в плевральній порожнині: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
35. Синдром бронхіальної обструкції: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
36. Бронхіти: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
37. Бронхоектатична хвороба: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
38. Бронхіальна астма: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
39. Емфізема легень: симптоматика, діагностика.
40. Госпітальна та позагоспітальна пневмонії: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
41. Сухий та ексудативний плеврити: симптоматика, діагностика.
42. Рак легень: основні клінічні форми, симптоматика, діагностика.
43. Синдром болю в серці: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
44. Синдром недостатності кровообігу: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
45. Синдром лівошлуночкової серцевої недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
46. Синдром правошлуночкової серцевої недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
47. Синдром судинної недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
48. Синдром артеріальної гіпертензії: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
49. Мітральні вади серця: основні клінічні прояви, діагностика.
50. Аортальні вади серця: основні клінічні прояви, діагностика.
51. Ішемічна хвороба серця: основні клінічні прояви та діагностика стенокардії.
52. Ішемічна хвороба серця: основні клінічні прояви та діагностика гострого інфаркту міокарда.
53. Гіпертонічна хвороба: сучасна класифікація, клінічні прояви, діагностика.
54. Симптоматичні артеріальні гіпертензії: дані фізикального, інструментального та лабораторного обстеження, які дозволяють запідозрити вторинну артеріальну гіпертензію.

